

نقش دانش آموزان، اولیاء و مربیان در بهسازی و نوسازی مدارس

اشاره:

یکی از نموده‌های شکوفایی مشارکت‌های اجتماعی در جامعه، پیش‌بینی، طراحی و گسترش قالب‌های متناسب، به‌منظور هدایت ظرفیتهای بالقوه موجود در جامعه و سازماندهی آن در جهت فعالیتهای سازنده اجتماعی است. شکل‌گیری و اجرای طرحهایی از قبیل استفاده از توان تخصصی و مهارتی اولیاء در عرصه آموزش و پرورش، حساب ۲۰۲۰، تأسیس مدارس اولیا و آموزشگاههای نمونه مردمی و غیرانتفاعی، گسترش و احیای مشارکتهای اعتقادی - دینی (موقوفات و ...) در سالهای اخیر جملگی بیانگر نضاسازیهای مناسب به‌منظور استفاده صحیح از منابع انسانی و مادی جامعه در جهت تحقق مشارکتهای پویای اجتماعی به‌شمار می‌آید.

در این مسیر از ابتدای تابستان سال ۱۳۷۵، شاهد شکل‌گیری بستر مشارکتی تازه‌ای در عرصه فعالیتهای سازنده اجتماعی با عنوان "طرح بهسازی و نوسازی مدارس" بوده‌ایم. طرح مذکور که با نظارت سازمان نوسازی و تجهیز مدارس و با همکاری سازمان مرکزی انجمن اولیاء و مربیان اجرا شد، ضمن تأکید بر تحکیم هر چه بیشتر پیوند خانه و مدرسه، خدمات ارزنده‌ای در زمینهٔ مرمت، زیباسازی، تجهیز و تکمیل امکانات واحدهای آموزشی عرضه کرده است.

با تقدیر از تلاشها و فعالیتهای انجام شده توسط کلیه دست‌اندرکاران و مجریان طرح یاد شده، مقاله ذیل به‌منظور تأکید بر نقش مؤثر دانش‌آموزان و لزوم هدایت آنان در عرصه فعالیتهای سازنده اجتماعی، از جمله "بهسازی و نوسازی مدارس"، به‌نگارش در آمده است که امیدواریم مورد توجه و استفاده قرار گیرد.

حمیدرضا زین‌الدینی

را برای انجام فعالیتهای یاددهی - یادگیری بالا می‌برد و به‌عکس، فضای نازیبیا، نامرتب و توأم با انبوهی از وسایل و امکانات شکسته و از رده خارج شده، ضریب آمادگی روانی و جسمی دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد. بنابراین از اوایل تابستان سال گذشته شاهد

بی‌تردید یکی از عوامل مؤثر در یادگیری دانش‌آموزان، ایجاد شرایط مطلوب در محیط‌های آموزشی است. فضای زیبا، جذاب، دلنشین و ساده کلاس درس، ضریب آمادگی روانی و جسمانی دانش‌آموزان و مربیان

می‌گردد.

ویژگیهای خرابکاریهای آموزشی

نتایج مطالعات انجام شده دربارهٔ حفظ و نگهداری امکانات و تجهیزات آموزشی در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که مسئولان آموزش و پرورش به هنگام مواجه شدن با محدودیت منابع مالی، در نخستین اقدام، اعتبارات مربوط به تعمیر و نگهداری تجهیزات واحدهای آموزشی را کاهش می‌دهند و یا برای حفظ و نگهداری امکانات آموزشی اعتبارات لازم را در نظر نمی‌گیرند.^۱ در این شرایط است که گسترش خرابکاریهای آموزشی، یا بی‌توجهی به آن و عدم کنترل آن، امکانات و تجهیزات موجود را به سرعت فرسوده می‌کند و هزینه‌های بسیار زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید.

● خرابکاریهای آموزشی به جنس، مقطع سنی و تحصیلی خاصی محدود نمی‌شود، بلکه در تمام سطوح تحصیلی قابل مشاهده است. البته اشکال، میزان گسترش و شیوع آن در مقاطع تحصیلی مختلف، متفاوت می‌باشد.

● برخی از خرابکاریهای آموزشی به موقعیت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خاصی مرتبط نیست، بلکه به‌طور کلی در همهٔ مناطق می‌توان برخی از آثار آن را مشاهده کرد.

● خرابکاریهای آموزشی به هر شکلی که واقع شوند، تسریع در فرسودگی محیط و تجهیزات آموزشی، القای خستگی روانی و جسمی، افزایش فشارهای عصبی، کاهش قدرت یادگیری و ... را سبب می‌شوند.

حضور و تلاش جمعی و پیگیر اولیاء و مربیان در سراسر کشور، به‌منظور آماده‌سازی و بهسازی واحدهای آموزشی برای استقبال از آغاز سال تحصیلی بودیم. ایجاد فضاهای سبز، محوطه سازی، تجهیز و تکمیل وسایل آزمایشگاه و کتابخانه، احداث و تعمیر سرویسهای بهداشتی، رنگ آمیزی و نقاشی کلاسها و ... از جمله کارهایی بود که در قالب طرح "بهسازی مدارس" انجام پذیرفت. با نگاهی به سایر اقدامات و فعالیتهای انجام شده از قبیل تعویض شیشه‌های شکسته، تعمیر و تعویض میز و نیمکتها و ... ملاحظه می‌گردد که حجم وسیعی از امکانات و تسهیلات به بازسازی و ترمیم خرابکاریهای آموزشی دانش‌آموزان اختصاص می‌یابد. از این رو عدم همسویی و مشارکت جدی دانش‌آموزان و استمرار این روند، نه تنها فعالیتهای سازندهٔ طرحهایی از این قبیل را تحت الشعاع قرار می‌دهد، بلکه هزینه‌های غیر ضرور بسیار سنگینی نیز بر خانواده‌ها و دستگاههای ذی‌ربط تحمیل می‌نماید.

به‌منظور فراهم کردن بستر مناسب مشارکت دانش‌آموزان در این امر، ابتدا لازم است با خرابکاریهای آموزشی، ویژگیها و انواع آن، عوامل تسریع کننده و راههای پیشگیری از خرابکاریهای آموزشی از دیدگاه دانش‌آموزان آشنا شویم.

خرابکاریهای آموزشی

به آن دسته از آسیب‌ها و صدماتی که توسط دانش‌آموزان و در ساعات آموزشی به شکل ارادی و یا غیرارادی به محیط آموزشی وارد می‌شود، خرابکاریهای آموزشی اطلاق

۵- صدمه زدن به وسایل گرم کننده و خنک کننده و بر جا ماندن آثار ثانویه این قبیل اقدامات مانند سیاه شدن در و دیوار کلاسها، آتش سوزی و ...

عوامل تسریع کننده در ایجاد خرابکاریهای آموزشی

شناخت کامل و بسیار دقیق از کلیه عوامل مؤثر در ایجاد این پدیده امکان پذیر نیست، ولی مهمترین عوامل تأثیرگذار در ایجاد پدیده مذکور از دیدگاه دانش آموزان عبارت است از:

۱- عدم اطلاع و آگاهی از نتایج خرابکاریهای کوچک فردی:

بسیاری از دانش آموزان از نتایج خرابکاریهای کوچک خود و تأثیر آن به شکل کلان در جامعه اطلاعی ندارند. این قبیل دانش آموزان بر این باورند که حک نمودن کلمه‌ای بر روی میز، دیوار و ... تخریب قابل

انواع خرابکاریهای آموزشی

به طور کلی خرابکاریهای آموزشی دامنه بسیار وسیعی دارند. این خرابکاریها از باز کردن پیچ‌های میز تحریر تا حک نمودن انواع یادگاریها و جملات بر روی دیوارهای کلاسهای درس را شامل می‌شود.

متداول‌ترین خرابکاریهای آموزشی از دیدگاه دانش آموزان عبارت است از:

۱- حک کردن انواع یادگاری (اسامی، جملات، شعر و ...) بر روی میزها، دیوارها و ...

این حالات می‌تواند شامل کنده‌کاری بر روی دیوار، میز، تخته سیاه و یا نوشتن با جوهر و گچ بر روی دیوار و ... باشد.

۲- شکستن میز و نیمکتها

۳- شکستن در و شیشه‌های کلاس

۴- شکستن لامپ‌ها و کلید و پریشهای

موجود در کلاس

ملاحظه‌ای محسوب نمی‌گردد.

به‌هنگام تدریس بعضی دروس :

یکی دیگر از عوامل تشدید کننده خرابکاریهای آموزشی ، بروز حالات خستگی و بی‌علاقگی برخی از دانش‌آموزان در هنگام تدریس برخی از دروس است . دانش‌آموزانی که بنا به عللی (نداشتن زمینه‌های ذهنی لازم برای آموختن ، ضعف پایه درسی ، عدم مطالعه دروس ، عدم برقراری ارتباط مؤثر و دو سویه بین دانش‌آموز و معلم و ...) بر سرکلاس حاضر می‌شوند ، به‌شکل غیرارادی به سمت خرابکاریهای آموزشی متمایل می‌گردند.

۵- خرابکاری و تنبیه بدون توجیه :

بسیاری از دانش‌آموزان برای تنبیه شدن خود از سوی مربیان واحدهای آموزشی نمی‌توانند دلایل قانع کننده‌ای بیابند. این دسته از دانش‌آموزان با توسل به خرابکاریهای آموزشی ، از دیدگاه خود به جبران این امر مبادرت می‌ورزند.

راههای پیشگیری از خرابکاریهای آموزشی

۱- بالا بردن سطح آگاهیهای دانش‌آموزان :
همچنانکه در بخش عوامل ایجاد کننده خرابکاریهای آموزشی اشاره گردید ، عدم اطلاع و ناآگاهی برخی از دانش‌آموزان سبب وارد آمدن صدمات زیادی به امکانات و تجهیزات محیطهای آموزشی می‌گردد. تهیه برنامه‌های مستند در این زمینه (با تأکید بر جنبه‌های هنری متناسب با سنین دانش‌آموزی) و ایجاد تغییرات لازم در متون درسی دانش‌آموزان به‌منظور آشنا کردن ایشان از سنین

۲- خرابکاری و ابراز حس هنرنمایی :

بسیاری از دانش‌آموزان که معمولاً با هنرهایی از قبیل هنرهای رزمی ، هنرهای ترسیمی ، هنر خطاطی و ... آشنایی نسبی دارند ، به خرابکاریهای آموزشی به‌عنوان وسیله‌ای برای ابراز هنر خویش متوسل می‌شوند. انواع ضربات وارده به در و دیوارها ، زدن ضربه به میز و نیمکتها ، کشیدن تصاویر زیبا بر روی دیوارها ، خطاطی کردن بر روی در و دیوارها و ... همگی نمودهایی از هنرنمایی این قبیل دانش‌آموزان به‌شمار می‌آید.

۳- خرابکاری ، وسیله‌ای برای سرگرمی :

بسیاری از خرابکاریهای آموزشی فقط جنبه سرگرمی برای دانش‌آموزان دارند. این امر از عدم برنامه‌ریزی دقیق مسؤولان واحدهای آموزشی ، برخورداری دانش‌آموزان از وقت و فرصت‌های زیاد بدون برنامه در ساعات آموزشی ، عدم پیش‌بینی امکانات تفریحی و سرگرم کننده کافی در زمان بیکاری برای دانش‌آموزان و ... ناشی می‌گردد . تجربه نشان می‌دهد که تغییر فصول نیز بر روی این نوع خرابکاریها اثر قابل ملاحظه‌ای دارد. به‌عنوان مثال ، در فصل زمستان که دانش‌آموزان بر اثر بارش برف و باران ، نمی‌توانند ساعات بیکاری خود را با استفاده از امکانات تفریحی و ورزشی خارج از کلاس بگذرانند ، برخی از خرابکاریهای آموزشی به شکل قابل ملاحظه‌ای افزایش می‌یابد.

۴- خرابکاری و عدم برقراری ارتباط با معلم ،

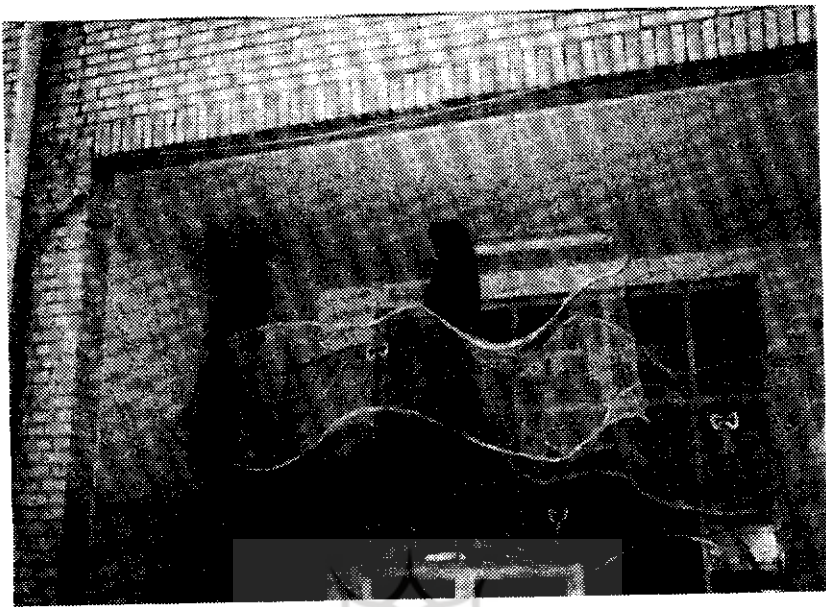
۲- پیش‌بینی امکانات برای درج یادگاریها: واحدهای آموزشی با پیش‌بینی امکاناتی مانند دفتر مخصوص برای درج یادگاریهای دانش‌آموزان و بایگانی کردن آن برای سالهای متمادی، قرار دادن مکانی در معرض دید عموم برای نصب آثار هنری (نقاشی، خطاطی و ...) دانش‌آموزان، برگزاری مسابقات ورزشی مورد علاقه دانش‌آموزان و ... می‌تواند ابراز حس هنرنمایی ایشان را در مسیری مناسب هدایت کند.

۳- پیش‌بینی امکانات لازم برای گذراندن اوقات بیکاری: واحدهای آموزشی با پیش‌بینی وسایل و امکانات تفریحی، ورزشی و آموزشی مناسب، تجهیز کتابخانه آموزشیها به مواد آموزشی چاپی، تصویری، ترمیمی و ... و هدایت دانش‌آموزان در ساعات بیکاری به سوی این امکانات، می‌توانند از بروز خرابکاریهای آموزشی پیشگیری کنند. لطفاً ورق بزنید

اولیه تحصیلات با نحوه حفظ و نگهداری امکانات آموزشی، می‌تواند حساسیت لازم را در دانش‌آموزان ایجاد کند.

در این زمینه توجه به نظریات یکی از دانش‌آموزان سال اول نظام متوسطه در خصوص علل اصلی و راههای پیشگیری از خرابکاریهای آموزشی بسیار حائز اهمیت است.

"علت اصلی این خرابکاریها به عقیده من کم اطلاعی بچه‌ها می‌باشد. ناآگاهی از کمبود امکانات، کم اطلاعی از چگونگی فراهم شدن این امکانات، کم اطلاعی از بودجه‌ای که دولت صرف آنها کرده است و ... نظر شخصی من این است که اگر ما به دانش‌آموزان آموزشهای لازم را بدهیم، ممکن است تا سطح بالایی ثمربخش باشد. یعنی ما باید به بچه‌ها بفهمانیم که این امکانات از کجا، چگونه، چه مقدار و چرا گرد هم جمع شده‌اند و چه هزینه‌هایی صرف شده است تا موقعیت خوبی برای آموزش ما بوجود آید." ۲

۴- بهره‌گیری از شیوه‌های تدریس جذاب :
 دانش‌آموزان آگاه و فهیم کشور عزیزمان
 زینت‌بخش این مقاله می‌کنیم : " و اگر این
 هزینه‌های سنگین که صرف نوسازی و
 بازسازی مدارس می‌شود، صرف بوجود
 آوردن امکانات بیشتر شود، چقدر انسان
 دوستانه‌تر و قابل تقدیر است و انسان چون
 دارای قدرت و تفکر و درک بالایی است ،
 می‌فهمد و اگر بفهمد چه خوب خواهد بود. " ۳

معلمان محترم با کاربرد روش‌های تدریس
 جذاب و غیرتکراری و بکارگیری وسایل
 پیشرفته کمک آموزشی و برقراری ارتباط
 صمیمی و دوسویه با دانش‌آموزان می‌توانند
 خستگی و بی‌رغبتی دانش‌آموزان را کاهش
 داده، از بروز خرابکارهای آموزشی مرتبط
 جلوگیری نمایند.

۵- توجه خانواده‌ها به آموزش و توجیه
 فرزندان : توجه خاص و تأکید اولیاء و خانواده‌ها
 به استمرار آموزش‌های غیرمستقیم و توجیه
 فرزندان می‌تواند همواره روحیه حفظ و
 نگهداری و سازندگی را در دانش‌آموزان زنده
 نگاه دارد.

پاورقی‌ها:
 ۱- سرمایه‌گذاری برای آینده آموزش و
 پرورش ، ژاک ملک ، ترجمه عبدالحسین
 نفیسی ، صفحات ۵۲- ۵۰
 ۲ و ۳- علل و عوامل مؤثر در خرابکاریهای
 آموزشی از دیدگاه دانش‌آموزان ، امید مهرجو ،
 سال اول هنرستان فنی و حرفه‌ای شهید
 چمران ، آموزش و پرورش منطقه ۷ تهران .

در پایان بخش دیگری از نوشته دانش‌آموز
 فوق‌الذکر را به‌عنوان تمایندای از جامعه